

חֲמִין מערב יום הכיפורים וּמְטִילִין אותם ביום הכיפורים לְתוֹךְ הַצּוּנָן שבמקווה, כְּדֵי שְׁתַּפּוּג צִנְתָּן³⁹:

משנה ו

לאחר סיום עבודת התמיד הִבִּיאֹהוּ לכהן הגדול לְבֵית הַפְּרֹזָה לטבול טבילה שניה, וּבִקְדֵשׁ הַיְתָה לשכה זו, היינו בעזרה.

פָּרְסוּ לוֹ סְדִין שֶׁל בּוּץ - פשתן, שיחצוץ בֵּינוּ לְבֵין הָעַם דרך צניעות, קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מקיתון של זהב וּפְשֵׁט את בגדי הזהב. **רַבִּי מֵאִיר אָמַר**: תחילה פְּשֵׁט את בגדי הזהב, ואחר כך קִדְשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו.

יָרַד הכהן הגדול למקווה וְטָבַל שנית, עָלָה וְנִסְתַּפְּג - ניגב את גופו. הִבִּיאוּ לוֹ את בְּגָדֵי הַלְבָן שבהם הוא עובד, לְבַשׁ אותם וְקִדְשׁ שוב את יָדָיו וְרַגְלָיו מקיתון הזהב:

משנה ז

בְּשַׁחַר של יום הכיפורים, לאחר טבילה שניה, הָיָה לֹבֵשׁ פְּלוּסִין - בגדי לבן עשויים מבוץ, הבאים ממצרים שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר מָנָה - שווים אלף מאתיים זו, וּבֵין הָעֲרָבִים לאחר שחזר לקודש הקדשים להוציא את הכף והמחתה, לאחר טבילה רביעית, היה לֹבֵשׁ הַנְּדָוִין - בגדי לבן עשויים מבוץ, הבאים מהודו, שֶׁל שְׁמוֹנֶה מְאוֹת זוֹ שהם שמונה מנים,

סך הכל עשרים מנה, דְּבָרַי רַבִּי מֵאִיר.

וְחֻכְמַיִם אֲמָרִים: בְּשַׁחַר הָיָה הכהן הגדול לֹבֵשׁ בגדי לבן שֶׁל שׁוּי שְׁמוֹנֶה עָשָׂר מָנָה, וּבֵין הָעֲרָבִים היה לֹבֵשׁ בגדי לבן שֶׁל שׁוּי שְׁנַיִם עָשָׂר מָנָה, סך

ר' עובדיה מברטנורא
וקר: מחמין לו חמין. בערב יום הכיפורים: ומטילין. ביה"כ לתוך חקק בנין בית טבילתו: שתפוג. להסיר צינתן במקצת. כמו מפיגין טעמן, [ביצה י"ד]: ו לבית הפרוה. מכשף אחד ששמו פרוה בנאה ונקראת על שמו: ובקודש היתה. שטבילה שניה זו עם כל שאר טבילות, חוץ מן הראשונה, טעונות מקום קדוש, כדכתיב (ויקרא ט"ז) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש: ר"מ אומר. פשט תחלה ואח"כ מקדש. ואין הלכה כר"מ: בגדי לבן. כתונת, ומכנסים, ואבנט, ומצנפת האמורים בפרשת אחרי מות, שכל עבודות פנימיות היו בהן. ועבודות חיצונות כגון תמידין ומוספין היו בבגדי זהב שהוא משמש בהן כל השנה כולה. ובין כל חליפה וחליפה טעון טבילה ושתי קדושי ידים ורגלים מן הכיור: ז פלוסין. בוץ דק ויפה הבא מארץ רעמסס, תרגום ירושלמי רעמסס, פילוסא: הנדואין. מארץ הודו: ובין הערבים כף בגדים שלובש להוצאת כף

39. גרסינן בגמרא (לה, ב): תניא, אמר רבי יהודה: עששיות (גושים, חתיכות) של ברזל היו מחמין מערב יום הכפורים, ומטילין לתוך צונן כדי שתפיג צינתן. ושואלין: והלא מצרף (מחזק את הברזל ונמצא עושה מלאכה ביום הכיפורים)? תירץ רב ביבי: שלא הגיע לצירוף. אביי אמר: אפילו תימא שהגיע לצירוף, דבר שאין מתכוון מותר, וכן צירוף הוא שבות, ובמקדש לא גזרו על שבות.

הכל שלשים מנה⁴⁰.

סכומים אלו באו משל צבור. ואם רצה הכהן הגדול להוסיף ולקנות בגדים יקרים יותר, מוסיף משלו:

משנה ח

בא לו הכהן הגדול אצל פרו - פר החטאת שלו, ופרו היה עומד בשטח שבין האולם ולמזבח בצפון העזרה, כאשר ראשו של הפר מופנה לדרום ופניו היו מעקמים אותם, שיהיו מופנות למערב לצד ההיכל⁴¹, והכהן הגדול במזרח ופניו למערב, וסומך שתי ידיו עליו - על ראש הפר ומתודה.

וכך היה אומר: אָנָּא הַשֵּׁם - היה אומר את השם המפורש ככתבו, שם הויה ולא אדנות, עוֹתִי, פְּשַׁעְתִּי, חַטָּאתִי לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי⁴². אָנָּא הַשֵּׁם, כָּפַר נָא לְעֹנֹתַי וּלְפְשָׁעִים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוֹתִי וְשִׁפְשַׁעְתִּי וְשִׁחַטְתִּי לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי, כִּפְתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (ויקרא טז), "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם

ר' עובדיה מברטנורא

ומחתה: הכל שלשים מנה. להכי הדר כללינהו תנא, לאשמועינן דשלושים מנה סך הכל לומר לך שאם פוחת לאותן של שחרית וריבה לאותן של ערבית לית לן בה: אם רצה להוסיף מוסיף משלו. ובלבד שיתן אותו תוספת מתנה להקדש: ח בין האולם ולמזבח. כל צפון העזרה היה כשר מן הדין להעמדת הפר, דכולה לפני ה' היא, ולא היו מעמידים הפר בין האולם ולמזבח קרוב להיכל אלא משום חולשא דכהן גדול, שלא יכבד עליו טורה משא מזרק הדם למרחוק: ראשו לדרום ופניו למערב. בדין היה שיהיה ראשו להיכל שהוא במערב ואחוריו למזבח, אלא שמא יטיל גללים וגנאי הוא להראות בית הרעי שלו לצד מזבח לפיכך היה ראשו לדרום וזנבו לצפון דהכי שפיר טפי. ואמצע גופו בין האולם ולמזבח ועוקם ראשו עד שיהיו פניו למערב: והכהן עומד. ואחוריו למזרח:

ביאורים והרחבות

40. בגמרא (לה, א) שואלין: ותנא מניינא אתא לאשמועינן (ששמונה עשר ועוד שנים עשר הם שלשים)? והשיבו: הא קא משמע לן, דבציר (פחות) מהני לא נעביד, הא אי בציר מהני וטפי אהני, לית לן בה. פירושו: בפחות מסכום זה אין עושים, אבל אם הפחית משל ערב והוסיף על של בוקר אין בזה איסור, ובלבד שהסכום הכולל יהיה שלשים. מכל מקום בגדים של שחר עדיפים, מנא לן? אמר רב הונא בריה דרב עילאי, אמר קרא: "בד בד בד" - מובחר בבד (נאמר בויקרא טז, ד ארבעה פעמים "בד" בבגדים של שחר, והחזרה הזו באה ללמד שיש לקחת מובחר שבבד).

41. בגמרא למדין בשם רב "בעוקם את ראשו". כלומר, גופו של הקרבן עומד בין צפון לדרום, מיהו מסובבים את פניו לצד מערב. ושואלין: מדוע מלכתחילה לא ישימו את הקרבן עומד מול המערב - ההיכל, ואחוריו למזבח? והשיבו: אמר אביי, גזרה שמא ירביץ גללים כנגד המזבח, וגנאי הוא זה.

42. בגמרא (לו, ב) למדין מהתוספתא, שדעת רבי מאיר היא לומר: עוֹתִי, פְּשַׁעְתִּי, חַטָּאתִי. ודעת חכמים הסדר הוא: חטאתי, עוֹתִי, פְּשַׁעְתִּי.

מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

וְהָן - הַכֹּהֲנִים וְהָעַם הָעוֹמְדִים בַּעֲזָרָה, כַּשְּׁהִיוּ שׁוֹמְעִים שֶׁם ה', עֹנִין אַחֲרָיו: "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד"⁴³.

משנה ט

בָּא לוֹ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מִבֵּין הָאוֹלָם וּלְמַזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ הָעֹזְרָה, לְצַפּוֹן הַמְּזֻבָּח⁴⁴, הַסֵּגֶן עֹמֵד מִיְמֵינוֹ⁴⁵ וְרֹאשׁ בֵּית אֲב עֹמֵד מִשְׂמֹאלוֹ. וְשֵׁם עֹמְדוֹ שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים, וְקַלְפֵי - אֲרָגַז עֶץ קָטָן הָיְתָה שֵׁם וְבָה שְׁנֵי גֹרְלוֹת⁴⁶. בַּתְּחִילָה שָׁל אֲשֶׁכְרוּעַ - מִן עֶץ חָשׁוּב הָיוּ הַגֹּרְלוֹת, וְעֵשָׂאן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא * שָׁל זָהָב, וְהָיוּ מְזַבְּרִין אוֹתוֹ חַכְמִים לְשִׁבְחָה:

ביאורים והרחבות

43. בגמרא למדין: תניא, רבי אומר: "כי שם ה' אקרא, הבו גדל לאלהינו", אמר להם משה לישראל, בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא, אתם הבו גודל. חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: זכר צדיק לברכה, אמר להם נביא לישראל: בשעה שאני מזכיר צדיק עולמים, אתם תנו ברכה.

44. בגמרא (לו, א) מדייקים מדקאמר "לצפון המזבח" - מכלל דמזבח לאו בצפון קאי. מני? רבי אליעזר בן יעקב היא, דתניא: "צפונה לפני ה'", שיהא צפון כולו פנוי (והמזבח עצמו בצד דרום הוא) דברי רבי אליעזר בן יעקב. והא רישא רבי אלעזר ברבי שמעון היא (דאמר מזבח מקצתו בצפון)? אלא כולה רבי אליעזר בן יעקב היא, ותני בבין האולם ולמזבח (הפר היה עומד בין האולם ולמזבח, ולא בצפון הוא).

45. בגמרא (לו, א) למדין, שאיננו הולך ממש לימינו כחבר, אלא מאחוריו קצת "כדי שיתכסה בו רבו".

46. בגמרא למדין מברייתא, תנו רבנן: "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות". גורלות של כל דבר (לא משנה מאיזה חומר). נאמר "גורלות" בלשון רבים, יכול יתן שניים על זה ושניים על זה, תלמוד לומר "גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה, תלמוד לומר: "גורל אחד לה'", אין כאן לה' אלא אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד. אם כן מה תלמוד לומר "גורלות"? שיהיו שווין, שלא יעשה אחד של זהב ואחד של כסף, אחד גדול ואחד קטן.

יהושע בן גמלא היה אחד הכהנים הגדולים בתקופת בית שני. הוא הראשון שתיקן להושיב מלמדי תינוקות בערי ישראל, כדגרסינן בבבא בתרא (כא, א): דאמר רב יהודה אמר רב: ברם, זכור אותו האיש לטוב, ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל. שבתחלה מי שיש לו אב מלמדו תורה, מי שאין לו אב לא היה למד תורה. מאי דרוש? "ולמדתם אתם" ולמדתם אִתְּם. התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים. מאי דרוש? "כי מציון תצא תורה". ועדיין מי שיש לו אב היה מעלו ומלמדו, מי שאין לו אב לא היה עולה ולמד, התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך. ומכניסין אותן כבן ט"ז כבן י"ז. ומי שהיה רבו כועס עליו מבעיט בו ויצא, עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן, שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל